Sešit 42.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA.

REDAKTOR: FRANTIŠEK ZÁKREJS.

JOBOVI PŘÁTELÉ.

Veselohra ve dvou jednáních

od

Adama Asnyka.

Z polského přeložil

Arnošt Schwab Polabský.

V PRAZE.
Nákladem knihkupectví I. L. Kobrova.

Každý jednoduchý sešit této knihovny stojí 10 kr.

JOBOVI PŘÁTELÉ.

Veselohra ve dvou jednáních

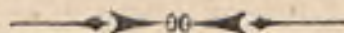
od

Adama Asnyka.

Z polského přeložil

Arnošt Schwab Polabský.

(Provozovací právo vůči divadlům [illegible] placícím vyhrazeno.)

V PRAZE.
Nákladem knihkupectví I. L. Kobrova.

OSOBY:

Kvido Renický, malíř.
Leonie, jeho žena.
Hippolyt Cikánek, malíř.
Julie Estetínská.
Tomáš Věloradský.
Oskar Platonovič.
Sluha Estetínské.

Národní knihtiskárna I. L. Kobra v Praze.

Jednání první.

Jeviště představuje pokoj, jenž jest s polovice pracovnou malířskou, s polovice salonkem. V pozadí dvéře hlavní, po levé straně dvéře otevřené, vedoucí do druhé části obydlí; na pravé straně dvéře uzavřené a záslonou zakryté. V jedné polovici pokoje, na straně pravé, nachází se několik podstavců s obrazy. Mnoho obrazů visí také na stěně neb stojí na podlaze, o stěnu jsouc podepřeno. V druhé polovici psací stolek, v popředí jeviště postavený, pak pohovka, stůl, několik křesel a v pozadí věšák. — Při zdvihnutí opony stojí Kvido před podstavcem a zakončuje malbu nevelkého obrázku. Leonie vstoupí otevřenými dveřmi z levé strany, ustrojena k odchodu do města a nesouc v ruce mapu s notami.

Výstup 1. **Kvido a Leonie.**

Kvido (zočiv Leonii). Tak brzy odcházíš? Zdá se mi, že není ještě čas, abys šla do hodin . . .

Leonie. Dostala jsem novou žačku; dnes mám u ní první hodinu v hudbě.

Kvido. Neměla bys již více hodin přijímat. Nesmíš se tou prací přemáhati nad své síly.

Leonie. To mi neuškodí. Ostatně musím pracovat pro výživu.

Kvido (trpce). Ano, pravda! Musíš pracovat pro sebe i pro mne, neb máš muže, který neumí ani sobě zajistiti prací svou živobytí.

Leonie. Co v tom zvláštního? Proč by neměla mít žena právo, pomáhati muži v dobách nezdaru?

Kvido. Proto, že jest to vždy z její strany obětí, pro ni bolestnou, a pro toho, komu takovou oběť přijímat nutno, pokořující.

Leonie. Pravá láska nezná žádné oběti, žádného pokoření.

Kvido. A přece nemohu spokojeně hleděti na to, jak ty, zvyklá všemu pohodlí rodného domu, přinucena jsi snášeti se mnou nedostatek a v obtížné práci hledati prostředky k odvrácení nouze, před kterou já, muž, neschopen jsem se ubrániti.

Leonie. Ni v nejmenším se na osud svůj nehorším. Věděla jsem, co činím, oddavši tobě srdce i ruku a tudíž nepozbudu ani dnes odvahy, bych sdílela s tebou všechny trampoty a obtíže života.

Kvido. Vidím to a divím se tomu. Ale tím trpčí sobě nyní činím výčitky, že oženil jsem se s tebou proti vůli tvých rodičů, připraviv ti tak smutný osud.

Leonie (s úsměvem). Lituješ, že jsi mne pojal za ženu?! Toť není pro mne příliš lichotné!

Kvido. Obětoval jsem tě svému sobectví. Přinesla jsi mi nejvyšší štěstí a já ti za to nedovedl ani pojistiti dostatečné zaopatření. To bylo nerozvážné! Když jsem se do tebe zamiloval, představoval jsem si celou budoucnost v růžových barvách. Zdálo se mi, že mám nadání, které dovede se vyšinouti na místo nejpřednější a že prací svou opatřím ti všechny podmínky štěstí, kterým jsi byla uvykla. Mýlil jsem se: Nemám ani uměleckého nadšení ani sil k boji s osudem.

Leonie. Nesmíš tak mluvit přede mnou!

Věřím ve tvou velikost a slávu, a nedovolím o ní pochybovat — ani tobě.

K v i d o. Ty věříš, ale celý svět nevěří. Nikdo nekupuje ode mne obrazů: kdyby tebe nebylo, umírali bychom hlady. Ptám se nejednou sám sebe: zda nebyl jsem zmámen přeludy pýchy, když jsem se domníval, že nosím v prsou tvůrčí jiskru, zda bych se neměl zříci umění, v němž nemohu se vyšinouti nad prostřednost, a dobývati si jako jiní lidé všední prací chleba, nedopouštěje, abys ty se oddávala obtížnému zaměstnání, které jest mou povinností!

L e o n i e. Nemysli na to! Mysli, že dojista zvítězíš, neli k vůli sobě, k vůli mně. Vložila jsem v to celou svou hrdost ženskou. Potřebou mi tě vidět obklopena uznáním takovým, jakého zasluhuješ. Kdybych o tom pochybovala . . .

K v i d o. Kdybys pochybovala?

L e o n i e. Ne, nepochybuji. Seber jen veškeru energii a pracuj! Od nějakého času věnuješ se příliš málo umění.

K v i d o. Schází mi spokojenost.

L e o n i e. Přála bych si, abys ji nalezl. (Dívá se na hodiny.) Čas, abych šla. Již tak se opozdím o několik minut. — Na shledanou! (Odejde dveřmi v pozadí.)

Výstup 2. **Kvido** sám.

K v i d o. Rád bych věděl, co si o mně myslí. (Jde k podstavci, chopí se štětce a maluje.) Žena, dokud miluje a věří, jest hrdinkou. — Ale jakmile začne pochybovat . . . (Hippolyt v dosti zanedbaném obleku plíží se dveřmi v pozadí, jako by se vkrádal.)

Výstup 3. **Kvido a Hippolyt.**

Hippolyt. Spatřil jsem, jak vyšla tvá žena z domu, a tu jsem si pomyslil, že mohu k tobě zajíti.

Kvido. Můžeš přijít, i když je doma.

Hippolyt. Ó — nebylo by to tak dobře. Nejsem jí milým hostem.

Kvido. Proč?

Hippolyt. Však já vím. Tvá žena mne nemá ráda. Domnívá se, že mám nějaký neprospěšný vliv na tebe a tuší snad také, že se časem zadívám do tvé kapsy — a v tom posledním věru se nemýlí.

Kvido. Má žena o tom ničeho neví.

Hippolyt. E! — ženy jsou důvtipné. Uhodnou hned, kdo kam míří, — ostatně se nehněvám. — Chtěl jsem býti dnes s tebou samoten, neb mám ti co říci.

Kvido. Co zase?

Hippolyt (šeptem). Půjč mi deset zlatých.

Kvido. Se zlou jsi se potázal. Sám nyní tolik nemám.

Hippolyt. Nežertuj! (Vida, že Kvido neodpovídá.) Nu, půjč mi aspoň pět, ostatní mi zůstaneš dlužen.

Kvido. Pravím ti, že nemám peněz.

Hippolyt. Odříkáš starému příteli, a to snad jedině z té jalové příčiny, že jsem ti nikdy nesplatil, co jsem si vypůjčil? — Styď se! — (Po chvíli.) Nu, půjč mi aspoň zlatku!

Kvido. Znáš dobře mé postavení a můžeš si tudíž pomyslit, že ti nemohu poskytnouti ani groše z peněz, kterých nyní nikoli já, ale moje

žena těžkou prací dobývá. Můžeš pochopiti, jak bolestně se mne tyto poměry dotýkají.

Hippolyt. Nevděčníku! Zlobí se, že manželka pro něj vydělává. Kdybych já nalezl takovou, která by chtěla pro mne pracovat, věru bych se hned oženil a ani dost málo nemrzel nad dobrými jejími úmysly. Však tys příliš popudlivý... Veliká škoda, že jsi se nenarodil milionářem.

Kvido. Pravíš, že jsem popudlivým. Nevíš věru ani, po jak žhavém uhlí jest mi kráčeti.

Hippolyt. Co jednoho pálí, druhého často ohřívá. Co tě vlastně tak příliš trápí?

Kvido. Ty se ještě tážeš! Jak víš, oženil jsem se s Leonií proti vůli jejích rodičů. Oni, nemohouce oblomit silnou její vůli a překaziti provedení jejího záměru, nevzdali se přece naděje, že svazek náš v budoucnosti roztrhnou. Ustanovili se na tom, že nás vyhladoví, a odřekli své jediné vyhýčkané dcerušce všelikou pomoc.

Hippolyt. Toť nebyla vskutku zlá politika.

Kvido. Vysmíval jsem se zpočátku jejich záměrům. Mé první obrazy učinily mne vyhlášeným. Šly na dračku a byly mi dobře zaplaceny. Domníval jsem se, že bude se mi tak stále dařiti.

Hippolyt. Ale karta se náhle obrátila.

Kvido. Ó — a jak! Málem mohl bych se domnívati, že mne někdo uřkl.

Hippolyt. Nepochybně matka tvé ženušky. Škoda, že se podobné přestupky již netrestají upálením na hranici.

Kvido. Obraz, v nějž skládal jsem největší naděje, učinil největší fiasko. Kritika pásla se na něm bez milosrdenství. Tvrdila, že nemám ani jiskřičky nadání.

Hippolyt. Pomstila se za všechny pochvaly, k nimž byla dříve přinucena. Nejsladší to vítězství prostřednosti!

Kvido. V okamžení neměl jsem žádných kupců ani zakázek. Skrovničké mé jmění bylo brzy vyčerpáno a tak setkali jsme se tváří v tvář s bídou a nedostatkem.

Hippolyt. Znám výborně ten roztomilý párek! Jsou to moji každodenní hosté.

Kvido. V tu dobu učinila žena moje rozhodný krok: začala vyučovati po domech.

Hippolyt. Ukázala, jak opravdová jest láska její k tobě.

Kvido. Ano! — Ale co soudíš; zdali pak podobnou obětí nehasne znenáhla i nejvroucnější náklonnost? Zda netrpí tím láska ženy, vidíli, že ten, jejž si za muže vyvolila, jest neschopným poskytnouti jí ochranu a zaopatření? Nenaučíli se konečně jím pohrdati?

Hippolyt. Neměl jsem nikdy vlastní ženy, nemohu o tom tudíž soudit.

Kvido. K tomu ke všemu ještě umějí rodiče manželčini smutné ty okolnosti využitkovat. Vytýkajíce mou nepořádnost a tupíce mne před světem, navádějí potají svou dceru k tomu, aby mne opustila a do rodného domu se vrátila. Slibují, že jí neposlušnost odpustí a že obstarají rozvedení, jen aby přistoupila k roztržení svazku jim protivného.

Hippolyt. A tvoje žena?

Kvido. Až dosud opírá se všem domluvám; ale zda nepřijde čas, v němž omrzí ji ten boj s osudem a opustí ji láska a víra ve mne? — Ne! nechci o tom ani myslit, neb jest to pro mne strašnější nežli smrt.

Hippolyt. Žena povahy tak silné nezmění se tak snadno.

Kvido. Právě její silné povahy se časem hrozím; Leonie jest šlechetná, dobrá, schopná všech obětí, ale nemá shovívavosti pro lidské slabosti. Hněte ji, vidíli u jiných nedostatek silné vůle a rozhodnosti, jíž má sama s dostatek. Z té příčiny uznal jsem za dobré, učiniti v našem poměru jistou změnu.

Hippolyt. Jsou to pouhé vrtochy. Tvá umělecká fantasie neumí patrně zaháleti.

Kvido. Mýlíš se. Ostatně mám ještě jiné příčiny k soužení a starostem; zabředl jsem v dluhy, o kterých žena neví.

Hippolyt. Já celý život sedím v dluzích po uši a nikdy se o ně nestarám. Ať se starají a souží ti, jimž jsem dlužen.

Kvido. Mně podobná filosofie nesluší. Ostatně, židé nepřipustí, abych zapomínal.

Hippolyt. Jsou to tedy židovské dloužky? A jak jsou veliké?

Kvido. Zpočátku byla to nepatrná sumička: ale za krátko vzrostla aš na dva tisíce.

Hippolyt. O ten kámen můžeš lehce rozbiti hlavu; postarej se, abys jej rychle s cesty odvalil!

Kvido. Ale jak?

Hippolyt. Máš tolik bohatých přátel, kteří tě milují a velebí. Cítili by se zajisté šťastnými, kdyby se ti mohli zavděčiti nějakou službičkou.

Kvido (směje se trpce). Ha! ha! ha! Nevěděl jsem, že jsi tak naivní.

Hippolyt. Já a naivnost! Což bych byl opravdu nějakou hloupost pověděl?

Kvido. Myslíš, že bych se odvážil prositi své přátele o půjčku?

Hippolyt. Jsili tak velkomyslným, mohli by alespoň skoupiti tvé obrazy nebo ti poskytnouti závdavek na nové.

Kvido. Člověče, koho pak máš na mysli?

Hippolyt. Či máš snad málo přátel? Stačí připomenouti na př. Estetínskou, Věloradského, Platonoviče . . .

Kvido (vpadá mu do řeči). Znáš biblickou dějepravu?

Hippolyt. Maloval jsem svého času výjevy biblické. — Však, co znamená ta otázka?

Kvido. Četl jsi o Jobových přátelích?

Hippolyt. Aha, nyní rozumím. Chceš mi vyprávět o těch poctivých lidech, kteří přicházejí k Jobovi, všelikým neštěstím postiženému, aby ho učili trpělivosti a pokoře a dokazovali mu, že si zasloužil truchlivý svůj osud; nechtějí mu v ničem pomoci, aby se nezprotivili vůli boží. Nuž a tvoji přátelé?

Kvido. Jsou Jobovými přátely.

Hippolyt. Mne k nim zajisté nepočítáš. Jsem ovšem tak bídným a skleslým, že se nestydím těžiti z tvé dobroty; ale v prsou mám přece něco na způsob srdce.

Kvido. Upokoj se! Bídný bídnému spíše porozumí. Pověz mi jen: proč tak promrháváš svůj život?

Hippolyt. Již jsem jej promarnil.

Kvido. Proč, jsa v pravdě člověkem šlechetným, oddáváš se šeredné vášni, která tě snižuje a hubí?

Hippolyt. Chceš se mne prostě otázat: proč

piji? Povím ti to, neb jsi byl vždy dobrým ke mně. — Nevím, zdali jsi již někdy o tom přemýšlel, jaká muka přetrpěti jest člověku, jemuž dal Bůh duši veskrz uměleckou, jenž cítí a miluje pravou krásu, jenž v myšlénkách svých tvoří arcidíla, ale když je chce ze sebe vypraviti, plodí jen špatné a neforemné nestvůry, vysmívající se všem jeho usilováním?

Kvido. Pochopuji dobře takový stav, neboť bývá i mým podílem.

Hippolyt. Ne! Ty to nemůžeš pochopit, neboť tys pravým umělcem, schopným stvořiti, co cítíš. Ale býti tak jako já, odkázán na pouhé vroucí přání; nositi v duši ideál, jehož dotknouti se není radno, nechcešli z něho učiniti karikaturu; být v myšlénkách poetou a ve skutečnosti bídným hudlařem; toť jsou nevýslovná muka, k nimž na celém světě nenajdeš soucitu. Slyšíš kolem sebe jen pohrdlivý smích, tušíš svůj úpadek, své ponížení a nenajdeš nikoho, kdo by nepokládal za svou povinnost sápati se na tebe. Postavíš se ostře proti výroku většiny, cítě, že máš v prsou něco lepšího než oni... To však nezpomůže... Přijde chvíle, kdy začneš hledati zapomnění v sklenici...

Kvido. Ubohý Hippolyte!

Hippolyt. Ano, ubohý, velmi ubohý! Piji, neboť zapomínám v tu chvíli na skutečnost! V horoucím opojení vidím míhati se před svýma očima čarovná vidění, jež třeba jen upoutati na plátno. Když piji, zdá se mi, že jsem schopným objeviti lidem to, co vidím a cítím, že dostačí mi chopiti se štětce, abych zahanbil svět a stvořil něco opravdu krásného. Rozkošné omámení! Jest to jediné mé vítězství; kupuji si velikost a slávu za cenu pálenky.

Výstup 4. **Kvido, Hippolyt a Estetínská.**

Estetínská (vstoupivši, k sluhovi). Počkej tam na mne, Jakube! (Ke Kvidovi.) Jak mne to těší, že jsem vás doma zastihla, milý Kvido, stýskalo se mi již skorem po vás. Zapomínáte nyní na své nejlepší přátele. Celý týden jste se u mne neokázal. Jeli to slušné? Pravila jsem k sobě: Dnes musím jej konečně vyhledat, abych se dověděla, neníli nemocen?

Kvido. Zahanbujete mne, milosti, svou dobrotou.

Estetínská. Co pravíte o dobrotě? Jsem vaší nejupřímnější zbožňovatelkou a nejlepší přítelkyní, pane Renický, kterou vše zajímá, co vás zajímati může. Já jediná pochopila jsem dávno celý rozsah vašeho talentu a předpověděla jsem vám stkvělou budoucnost.

Kvido (chopí Hippolyta za ruku a obrátiv se k Estetínské). Dovolte, milostpaní, abych vám představil tohoto pána. Můj přítel Hippolyt Cikánek, rovněž malíř umělec.

Estetínská (uklonivši se z lehka a hledíc naň bádavě). Odpusťte, neviděla jsem. A z kterých jste Cikánů?

Hippolyt. Z těch pravých, milostivá paní.

Estetínská. Zdá se mi, že jsem o vás, pane, velmi mnoho slyšela. Pamatuji se také, že jsem viděla jeden váš obraz na výstavě.

Hippolyt. Jistě „Josefa, prchajícího před ženou Putifarovou“.

Estetínská. Fi! Kdož by si obral předmět tak otřepaný a nevhodný!

Hippolyt. Snažil jsem se, představiti jej

v zcela novém světle. Namaloval jsem Putifarku tak škaredou, že může divák snadno porozuměti útěku Josefově.

Estetínská (odvrátivši se ke Kvidovi, s tlumenou nelibostí). A kde jest vaše manželka? Nezastihla jsem ji doma.

Kvido. Šla do hodin.

Estetínská. Neměl byste jí dovolovati takové fantasie. Nesluší se to pro mladou ženu z dobrého domu.

Kvido. Co činit! jsou časem kruté potřeby, jimž se nelze vyhnouti.

Estetínská. Vy žertujete! Vsadila bych se, že jest to pouze umělecká kaprice. Vám oběma zdá se to býti poetickým a vznešeným, budeteli společně pracovati.

Kvido. Naopak jest mi to velice protivným, ale jak jsem pravil, jsou různé potřeby v životě.

Estetínská. Tomu nevěřím. Vy, pane Renický, který jste obdařen takovým talentem a věhlasem, máte peníze na zavolání. Pokladna obecenstva jest vaší pokladnou.

Hippolyt. Já mu též stále připomínám: Stačí ti jen vysloviti přání, a všichni tvoji zbožňovatelé sběhnou se ti k službám; skoupí tvé obrazy, učiní množství zakázek — slovem, nebudeš mít žádný nedostatek.

Estetínská. Toť patrné! Bylo by to velmi podivné, kdybyste vy, s tak vyhlášeným jménem, potřeboval se ještě soužiti pro hmotné potřeby.

Kvido. A přec tomu tak jest — bohužel! Od oženění mého zvětšila se vydání a příjmy klesly pod nulu. Nikdo mých prací nekupuje. Vyšel jsem prostě z mody.

Estetínská. Jeli to možné? Toť hrozné! Jak smutné jest naše společenstvo, když neumí ani oceniti pravých zásluh!

Hippolyt. Ba věru! Společnost je tím především vinna: nechceť se nikdy ujmouti jednotlivých osob.

Estetínská (podávajíc Kvidovi ruku, s pathosem). Věřte mi, drahý pane, velice mne bolí nespravedlnost, jejíž obětí jste; ale musím vám připomenout, že jste sám zavinil tu okamžitou tíseň.

Kvido. A čím jsem se provinil?

Estetínská. Co pravá přítelkyně mohu k vám mluviti otevřeně. Přátelství má nejsvětější povinnost, ničeho nezatajovati. — Oženil jste se proti vůli rodičů, jimž jste odňal srdce dceřino, přemluviv ji k neposlušnosti. Byl to s vaší strany krok přímo podvodný. Zaslepil vás sobecký pocit lásky, a zapomněl jste, že každé pochybení se na nás dříve nebo později vymstí.

Kvido. Neuznávám svou vinu. Miloval jsem svou ženu a byl jsem od ní milován: neuznal jsem tudíž za dobré, obětovati vzájemné naše štěstí vrtochům jejích rodičův.

Estetínská. Jakže? Nevyčítáli vám svědomí, že jste přinutil rodiče k odřeknutí se své dcery, že jste uchystal ženě své nejistou budoucnost?

Kvido. Svědomí ničeho mi nevyčítá.

Estetínská. Měli jste o to pečovati, abyste si naklonili srdce rodičů mírností a pokorou, abyste snažnými prosbami obměkčili jejich odpor — a potom . . .

Hippolyt (končí). Byl bys obdržel značné věno a pak nebylo by ti vyčítalo ani svědomí ani kdokoli jiný kroku toho.

Kvido. Neuměl jsem se ponižovati.

Estetínská. Nemáte dosti zbožnosti; zračí se to i ve vašich obrazech. Nedostatek ten působí, že nemůže ve vás vyšlehnouti mocnější nadšení, jímž byste si rázem vítězství dobyl. Vy, pánové, holdujete všichni přes příliš zásadám realistickým.

Hippolyt. A nezdobíme přirozenost lidskou, jak by slušelo na dobře vzdělané mistry.

Estetínská (ke Kvidovi). Ale, pane Kvido, zdali pak jste laskavě dokončil slíbený obrázek? Loterie ve prospěch našeho dobročinného spolku má již v brzku započíti. Přislíbil jste nám, že přispějete vzácným plodem svého štětce: osměluji se tudíž připomenouti vám tento slib.

Kvido. Byl jsem slibu svého pamětliv; (jde k jednomu podstavci, sejme malý obrázek a přináší jej Estetínské) zde jest úplně dokončen.

Estetínská (dívajíc se na obraz). Ach, jak roztomilý! Neskonalé díky ve jménu naší chudiny! Ten dobrý skutek přinese vám zajisté štěstí.

Hippolyt. V pravdě královský dar! Rozměrem jest maličký, ale jak umělecky proveden! Třeba jen dole napsat „Meissonier“ a hned by zaň každý obchodník na stůl vysázel 20.000 franků.

Estetínská. Myslíte?

Hippolyt. Zajisté. Avšak je zde ještě jeden krásnější, právě jej Kvido dokončil. V Paříži byl by po něm zajisté již shon a prodal by se hned z atelieru za jakoukoli cenu.

Estetínská. Musím se naň podívat, jsem velmi zvědava.

Kvido (uvádí ji před jiný podstavec). Zde jest.

Estetínská. Ach opravdu! překrásný, okou-

zlující! Jaké světlo, jaké barvy a což ty postavy plné života! Při tom mi přichází na mysl, že já, tak dávná vaše přítelkyně, nemám žádné ani nejmenší vaší skizzy. A přece jsem si, trvám, zasloužila nějakou malou památku.

Hippolyt (polohlasitě). Takovou památku možno si opatřiti v každé době.

Estetínská. Chtěla bych míti nějakou drobotinu, kteréž vy nepřikládáte váhy, ale která by v mých očích měla nesmírnou cenu co přátelský dar vámi věnovaný.

Kvido. Jestli se vám, milostpaní, tento obrázek zalíbil, prosím, abyste jej ode mne na památku přijala.

Hippolyt (tahaje Kvida, potichu). Co činíš?

Estetínská. Vy mne opravdu zahanbujete, pane Renický. Připadá mi to, jako bych se byla sama přimlouvala. Nikoli! nemohu přijmouti takové oběti... Jest to dar ceny příliš veliké.

Kvido. Dovolte mi, abych tím způsobem vynahradil dřívější zapomětlivost.

Estetínská. Když tak naléháte, nelze mi ovšem nepřijmouti jej, ale činím tak jen za tou podmínkou, že se vám navzájem odměním. (Obrátivši se ke dveřím, volá:) Jakube! (Vstoupí sluha, kterému Estetínská podává obrázky.) Dones ty obrazy dolů a dej je do kočáru; avšak opatrně! (Sluha chopí se obrazů a odejde.)

Hippolyt (použiv zaměstnání Estetínské — ke Kvidovi). U všech ďáblů! Chtěl jsem babku přemluvit ke koupi a krásně se mi má diplomacie podařila.

Estetínská (vrací se ode dveří ke Kvidovi). Vaší choti se již nepochybně nedočkám. Přijdu

trochu později, abych ji objala. Musím nyní pomýšlet na to, jak bych vám splatila dluh.

Kvido. Neračte se o to starat, milostpaní.

Estetínská. Ó, jest to pro mne věcí čestnou. Ale, ale — málem bych byla zapomněla. Račte mne, prosím, konečně navštíviti. V těchto dnech byla mi zaslána má podobizna, provedená od Cabanela za mého pobytu v Paříži. Zaplatila jsem za ni pět a dvacet tisíc franků; však učinila také na výstavě všeobecné furore. Musíte se na ni přijít podívat, abyste ji ocenil. Nuže tedy, na shledanou! (Odchází středem.)

Výstup 5. **Kvido a Hippolyt.**

Hippolyt. Není skrblice, když zaplatila tolik za podobiznu. Snad neškodilo, že odnesla tvůj obrázek. Musí ti zaslat slušnou upomínku.

Kvido. Přál bych si, aby vystačila jen aspoň na zaplacení měsíčních úroků lichvářských, které dnes nebo nejdéle zejtra budu nucen zapraviti.

Hippolyt. Byl by to nevčasný žert.

Kvido. Uvidíme.

(Středními dveřmi vstoupí spěšně Věloradský, který se živě pohybuje a ukazuje velkou srdečnost.)

Výstup 6. **Kvido, Hippolyt, Věloradský.**

Věloradský (objímaje Kvida několikkrát). Můj drahý . . milý . . jak se ti daří . . (K Hippolytovi.) Aj i vy jste zde . . . těší mne, že jsem se zde s vámi setkal . . (Ke Kvidovi.) Nu, co pak nového? . . Vše při starém . . dobře se ti vede . . Neníli pravda?

Kvido. Ne příliš dobře.

Věloradský. Zajisté ti pokazila humor

Estetínská, kterou jsem v průjezdě potkal. Co pak zde chtěla?

Hippolyt. Pověděla Kvidovi několik mravných naučení, která by prospěla jeho manželství, a odnesla mu dva obrázky: jeden pro dobročinnou loterii a druhý sobě na památku.

Věloradský (směje se). Ha! ha! ha! to jsem si myslil. (Ke Kvidovi.) Nemáš býti tak slabým a nechat se odírat. Toť potměšilá stařena... Přetvařuje se, jako by byla tvou přítelkyní, a v srdci lituje, že jsi se oženil. Chtěla se státi tvou Egerií a tys to nepochopil.

Kvido. To se ti jen zdálo, Tomáši.

Věloradský. O nikoli — mám dobré oči. Nemusíš se červenat. — Již v té příčině jsi pravým dítětem štěstí! Láska, sláva — vše se na tebe usmívá.

Hippolyt. Ale za tím úsměvem mohou se skrývati rozličné nehody.

Věloradský. Nehody?... Tím líp... Přeji mu jich, co přítel. Tuším, že teprvé v boji s nehodami vzniká pravý člověk a umělec.

Hippolyt. Ale časem mohou nesnáze takové největší talent ochromiti a zničiti. (Kvido chystá se k malování.)

Věloradský. Toho se neobávám. Pravý talent nemůže nikdy klesnouti. Ostatně Kvidovi jde vše hravě. Jest to jediný člověk, jemuž závidím. Jaká to rozkoš, býti sám sobě řídičem svých osudů!... Dobývati všeho vlastními silami, mocí nadání a vůle! (S povzdechem.) Já nebyl, bohužel, tak šťastným!

Hippolyt (se strojeným soucitem). Měl jste

přece k disposici tak značné jmění, zděděné po rodičích.

Věloradský. Právě to ochromilo mou samočinnost. A k tomu — jaká to tíže povinností a klopotů... jaká zodpovědnost — býti majetníkem velikého jmění!

Hippolyt. Lituji vás. Ale přisvědčíte mi zajisté, že by byl Kvido mnohem šťastnějším, kdyby měl alespoň tolik, aby mohl ženě své uspořiti nutnost, dobývati si chleba obtížnou prací.

Věloradský. Mýlíte se, můj drahý. Kdyby byl Kvido bohatým, nedověděl by se nikdy, jak ho žena miluje... nikdy by se nepřesvědčil, jaký poklad nalezl v ženě, která jest schopna velkomyslných obětí. Takto — může blahořečiti osudu, že mu dal příležitost poznati její šlechetné srdce.

Kvido (ustávaje v práci). Vskutku, jest to velký zisk, ale dosažený též velkou trpkostí.

Věloradský. Styď se, naříkat! Lidé se sice na to nemálo horší, že k tomu svoluješ, ale já tě za to velmi chválím. Ať jen žena pracuje stejně s mužem: toť pravá rovnoprávnost. A pak, jaký krásný to příklad pro ostatní! Jest na čase, aby se prováděním zdravých zásad odstranily předsudky.

Kvido. Nečiním to ze zásady, ale z potřeby.

Věloradský. Z potřeby?.. To se ti jen zdá.. Jen kdybys opravdu chtěl, mohl bys velmi dobře zbaviti se všech potřeb.

Kvido. Jak to?

Věloradský. Netvoříš nyní nic většího. Užíváš svého nadání k samým maličkostem, které ti ani slávu ani jmění rozmnožiti nemohou. Zasedni na několik měsíců k větší práci a vykonej

něco, co by odpovídalo tvému nadání. Uvidíš, jak se povzneseš v každém směru.

Kvido. Dokončil jsem již takový větší obraz, o jakém mluvíš, ale nevím, vyhoví‑li všem požadavkům.

Věloradský. Tys dokončil větší obraz ... a já jsem ho neviděl .. ani o něm ničeho neslyšel ..?! Není to pěkné od tebe, že jsi se tajil přede mnou.

Hippolyt. Ani mně se nesvěřil.

Věloradský. Kde jej máš?

Kvido. Velmi na blízku. Chtěl jsem jej malovat v tajnosti před ženou, abych v ní nevzbudil darmo naděje, které, kdo ví, zdali se vyplní. Mimo to chtěl jsem se uchránit před zvědavými, kteří by mi v práci překáželi. K tomu účelu najal jsem si, nikomu nic nesděliv (ukáže na dveře záslonou zakryté na pravé straně) tento sousední pokoj, který byl náhodou prázdný. Tam jsem si zařídil druhou pracovnu, v níž jsem tiše seděl jako liška v doupěti, zcela na blízku své ženě, která se tou dobou domnívala, že se toulám někde po městě.

Věloradský. Tak, tedy jsi nás všechny oklamal! Zda se to slušelo?

Hippolyt. A já jsem se vždy divil, že tě lze tak zřídka doma zastihnouti.

Věloradský. A choť tvá posud ničeho neví?

Kvido. Nemá o tom ani tušení.

Věloradský. Ale nám jej nyní ukážeš, viď, když jsi se přiznal — jsem velmi zvědav. (Kvido odchází dveřmi na pravo.)

Výstup 7. **Hippolyt a Věloradský.**

Hippolyt. Ubohý Kvido! činí seč jest, a přec nemůže se povznésti.

Věloradský. Povznese se — ručím za to.

Hippolyt. Tak jistou, neobmezenou víru tomu nepřikládám. Zabředl v postavení, které se mu státi může v budoucnosti osudným.

Věloradský. Naháníte mi strachu.

Hippolyt. Padl v ruce lichvářův a takové dluhy — jsou jako řetěz na šíji.

Věloradský (udiven). Hrozné!..... Nenadál jsem se do něho podobné lehkomyslnosti.

Hippolyt. Potřeba časem přinutí.

Věloradský. Jen nerozumní jsou stále obklopeni potřebami. Řekněte raději, že jest Kvido, při všech svých chvalných vlastnostech, nepořádným, nepraktickým, povolné a slabé povahy.

Hippolyt. Zasloužil by však, aby byl vyproštěn z tenat lichvářských. Dnes nepřevyšuje sice jeho dluh ani dva tisíce, ale časem mohl by vzrůsti v nekonečnost a zničiti všechny jeho síly a prostředky. Bylo by velikou zásluhou, tomu neštěstí zabrániti.

Věloradský. Nesouhlasím s vámi naprosto. Kdyby mu bylo možno tak příliš snadno dluh s cizí pomocí splatiti, mohl by později v tutéž chybu upadnouti. Takto však nabude zkušenosti a stane se opatrnějším; ostatně — poskytnouti mu peněžitou pomoc, bylo by totéž, jako ublížiti mu.

Hippolyt. Mohlo by se to učiniti ve formě závdavku na nový obraz.

Věloradský (s přesvědčením). Nikoliv. Vždy by tím ztratil víru ve vlastní síly a patřičnou pýchu, že jest vším sám sobě zavázán; nesluší se odnímat tento pocit člověku, jakým jest on.

Hippolyt. Považte však, pane Věloradský,

že může neodbytnými těmi starostmi utrpěti jeho nadání, neboť zbaven spokojenosti a stýkaje se s nedostatkem, může si zoškliviti povolání, které není s to jej vyživiti.

Věloradský. Ani v tom s vámi nesouhlasím. Potřeba jest matkou vynálezů; ona mu dodá energie a vzletu. Postižen nedostatkem, zasedne k práci a, vsadil bych se, že vykoná arcidílo, které toužebně očekáváme. Kdybych jej vyvedl z nesnází, musil bych si pak vyčítat, že jsem připravil vlasť o to arcidílo. (Kvido vrací se těmitéž dveřmi, které nechá otevřené.)

Výstup 8. **Kvido, Hippolyt a Věloradský.**

Kvido. Malba má jest připravena k vašemu příchodu. Uvedu ji do světa s názvem: „Peníze na zástavu." Vyobrazuje vnitřek zastavárny, kam přinášejí různí lidé, na nichž se zračí buď zjevná nebo utajená nouze, zbytky chatrného jmění, netrpělivě očekávajíce výroky odhadcův. Postavte se do dveří: tam bude nejlepší stanovisko. (Věloradský a Hippolyt stanou ve dveřích a pohlížejí chvíli mlčky na obraz.)

Věloradský (tónem znalce). Jednotlivá skupení zdařilá... Koloristický effekt zcela dobrý; mnoho ruchu a výrazu... Ale celek mne neuspokojuje. Předmět čistě realistický pojal jsi příliš idealně. Měl jsi se zhostit tradice a kráčeti směle svou cestou. Zde je znáti ještě jakousi pochybnost směru.

Kvido. Soudíš tedy, že jest obraz ten pochyben?...

Věloradský. O nikoli! má svou cenu...

ale přiznávám se ti, že se mi tvoje menší obrázky lépe líbí.

Kvido. Nedostává se mi patrně sil k větším malbám.

Věloradský. Jen se, prosím tě, netrap nad tím, co jsem pravil... Kdožby ti pověděl pravdu, neli přítel? Jen více odvahy, milý Kvido — a vše půjde dobře. Pracuj pilně a dosáhneš nesmrtelnosti! (Pohledne na hodiny.) Ach, byl bych u tebe uváznul a doma na mne čekají. S Bohem, můj drahý! (Stiskne Kvidovi ruku.) Nemrač se tak.. hleď budoucnosti jasně vstříc! Pamatuj, že máš srdce, tobě oddaná! (Odejde, klaně se Hippolytovi.)

Výstup 9. **Kvido a Hippolyt.**

Kvido (v rozpacích). Odňal mi všechnu víru v můj zamilovaný obraz. Snad je vše pravda, co pravil. Lépe bude snad, když nepošlu svůj obraz ani na výstavu; bojím se, abych nebyl zahanben a pokořen.

Hippolyt. Nebuď dětinským. Neodpověděl jsem panu Tomášovi jen proto, že jsem litoval pro něho slov. Tvůj obraz převýšil všecka moje očekávání: jest to překrásná, pravdou překypující epopeje nouze. Výborně to znám! Ta mladá žena, držící medalii s podobiznou svého muže neb ženicha, s upřenýma naň očima, nemohoucí se od něho odtrhnouti — toť celá báseň! A jak hrozné to drama, tam ti řemeslníci, jimž úřadník pohrdlivě vrací přinešené cáry. Jaký bol viděti v jejich zracích! Možno domysliti se, že doma čekají hladové děti, a oni vracejí se, jak byli odešli: bez groše, bez chleba...

(Prostředními dveřmi vstoupí pí. Estetínská.)

Výstup 10. **Kvido, Hippolyt a Estetínská.**

Estetínská (nesouc v ruce balíček, ke Kvidovi). Pospíšila jsem si, abych vám osobně doručila slíbený vzájemný dárek. Jest to jedna z nejcennějších památek mé rodiny (rozbaluje balíček a staví na stůl koflík); koflík, z něhož pil Napoleon I. kávu v domě mého dědečka, po výpravě přes Berezinu. Přijměte jej, pane Renický, s toutéž srdečností, s jakou vám ho věnuji.

Kvido. Děkuji.

Hippolyt (ke Kvidovi). Nevěděl jsem, že jsi milovníkem starožitných památek. Byl bych si vzal některý tvůj obraz a přinesl ti na vzájem pantofel krále Faraona, který ztratil při výpravě přes Rudé moře.

Estetínská (ke Kvidovi). Odpusťte, že tak rychle odcházím, nechci vytrhovat. Máte s milým panem kolegou zajisté důležité jednání. (Klaní se a odchází dveřmi v pozadí.)

Výstup 11. **Kvido a Hippolyt.**

Kvido. Urazil jsi ji.

Hippolyt. Nedovedl jsem se udržet. Měl jsem sto chutí rozbít jí ten koflík o hlavu.

Kvido. Trpká ironie osudu! Potřebovat na rychlo sto zlatých k uzavření úst lichvářům — a dostati na místě nich koflík Napoleona I.

Hippolyt. Měl jsi pravdu, jsou to praví Jobovi přátelé.

Kvido. Nepoznal jsi dosud blíže třetího?

Hippolyt. Platonoviče? — Jest snad hodnějším?

Kvido. Hodnějším... co tě napadá.. (zarazí se) lépe o něm nemluvit. Musím jíti připravit obraz k odeslání na výstavu. Sečkej zde a pro případ, že by se objevil některý z věřitelů, hleď ho nějak uchlácholit. Bojím se, aby nebyla znepokojena má žena. Na shledanou! (Odejde dveřmi v pravo a zamkne je za sebou na klíč.)

Výstup 12. **Hippolyt** (samoten).

Hippolyt. Čím více poznávám lid, tím více vážím si sama sebe. Povídají, že prý jsem hýřil — piják: vše jest pravda; ale aspoň si nehraju na ctnostného. O jen kdyby ti, kteří mne pomlouvají, zkusili býti v mých poměrech: kdož ví, zdali by neskončili hůře než já, jenž zalívám soužení. Tím si připomínám, že jsem dnes zcela čist; neměl jsem dosud v ústech ani kapky. Možno, že naleznu něco v šupleti. (Jde a podívá se.) Hleďme! zde jest lahvička (vezme lahvičku do ruky a přičichne) — á, toť arak. Velmi příjemně voní. (Vezme lahvičku a skleničku a postaví je na stůl, — zastaví se.) Snad se to nesluší v cizím domě. E! toť jsou samé hlouposti! (Nalévá do skleničky a pije, pak usedne ke stolu.) Ti lidé mne rozhněvali: musím si napraviti humor! (Nalévá znova skleničku a pije.)

(Dveřmi v pozadí vstoupí Leonie a za ní Oskar Platonovič, elegantně oděný po škrobeném způsobu anglickém. — Hippolyt, zočiv vstoupivší, zarazí se studem a obrací se zády ke stolku, chtěje zakrýti lahvičku.)

Výstup 13. **Hippolyt, Leonie a Oskar.**

Leonie. Není Kvido doma?

Hippolyt. Odešel na chvíli a přikázal mi, abych zde zůstal.

Oskar. A vy jste si, jak vidím, krátil dle možnosti nudné čekání.

Hippolyt. Nebylo mi dobře a nalil jsem si proto skleničku araku, soudě, že mi jí Kvido dopřeje.

Leonie. Toť víte, že ano, vždyť vám to nikdo nevyčítá.

Hippolyt. Byla to smělost z mé strany.

Leonie. Není vám třeba se ospravedlňovati.

Oskar (hlasitě k Leonii). Nepochopuji Kvida, že vám připravuje takováto setkání.

Leonie. Kvido jest dobrým ke každému.

Oskar. To není dobrota, ale slabost. Ať si obcuje s tím pánem, jak mu libo, ale ať ušetří společností jeho ženu nejvyšší cti hodnou, kterou mu dal šťastný osud za manželku.

Leonie (odpíravě). Pane Oskare!

Hippolyt (k Oskarovi). Chtěl jste říci, pane, že styk se mnou může šlechetnou ženu poskvrniti?

Oskar (pohrdlivě). Jste domýšlivým. (Hippolyt pohne sebou, jako by se chtěl na Oskara vrhnouti, ale v čas se vzpamatuje.)

Hippolyt. Nemohu zde odpověděti tak, jak by se hodilo. Ale soudím, že vaše jemné rukavičky jsou spíše schopny poskvrniti čest ženy, než moje neumytá dlaň. (Odkvapí dveřmi v pozadí.)

Výstup 14. **Leonie a Oskar.**

Leonie. Byl jste příliš bezohledným. Kvido bude vám to pokládati za zlé.

Oskar. Jako pravý váš přítel nemohl jsem jinak jednati. Není dosti na tom, že člověk ten již samou přítomností svou vám ubližuje; horším jest, že působí nejškodlivějším vlivem na Kvida

a hrozná jest myšlénka, že by jej mohl strhnouti s sebou do mravní propasti, v níž zapadá.

Leonie (postrašena). Myslíte tak opravdu?

Oskar. Velmi se toho obávám. Zlá společnost již nejednoho zhubila. Od nějaké doby již Kvida ani nepoznávám.

Leonie (pro sebe polohlasem). V skutku — po nějaký čas zdržuje se nápadně málo doma.

Oskar (vítězně). Jistě, že ho pan Cikánek zavádí do různých zákoutí města.

Leonie. Domněnky vaše spouštějí se příliš daleko. Můj manžel . .

Oskar (vpadá jí do řeči). Váš manžel, milostpaní, jest nejlepším člověkem, ale jako každý umělec podlehá vrtochům, nad nimiž třeba bdíti. Jest to pak zejména pro mne, dávného jeho přítele, tím světější povinností, protože se zde jedná zároveň o vaše štěstí.

Leonie. Jsem úplně šťastna.

Oskar. Kdyby toho nebylo, musil bych Kvidem opovrhovat, přes to, že jsem ho tak miloval. Vy jste obětovala pro něho rodiče, jmění, věnovala jste mu poklady svého andělského srdce, snášíte k vůli němu obtíže, k nimž nejste stvořena, bez reptání přijímáte to postavení, v jaké vás jeho neopatrnost uvedla — a za to vše neměla byste nalezti odplaty!?

Leonie. Kvido odplácí mi svou láskou a ta mi k štěstí dostačí.

Oskar. Jakž by vás neměl milovat a zbožňovat! Ale zdali pak vás oceňuje, jak toho zasluhujete; zdali pak pochopuje celou velikost vaší duše? Či neposkytuje vám příčin k obavám dnes a k starostem v budoucnosti?

L e o n i e. Jste k němu nespravedlivým. Obraťme rozmluvu jinam!

O s k a r (mírní se). Poroučíteli — milerád. (Po chvíli.) Byl jsem včera u vašich rodičů, milostpaní.

L e o n i e (s živostí). Jsou zdrávi?

O s k a r (s důrazem). Velmi smutni.

(Leonie se zamyslí. — Chvíle mlčení. — Dveřmi v pozadí vstoupí Kvido.)

Výstup 15. **Leonie, Kvido a Oskar.**

K v i d o (vstoupí). Již jsi se vrátila, drahá Leonie? — Aj, také ty zde, Oskare?

L e o n i e. Pan Oskar mne potkal na cestě a byl tak laskav, že mne domů doprovodil.

K v i d o. Nebyl zde Hippolyt?

L e o n i e. Zastihli jsme ho, jak se léčil arakem; zůstavil tu po sobě sledy (ukáže na lahvičku a sklenici).

K v i d o. Ubohý Hippolyt! Nemůže se udržeti. — Utekl před vámi?

O s k a r. Byl jsem nucen mu připomenouti, že přítomnost jeho tvé ženě ubližuje.

K v i d o. Co tě k tomu přimělo?

O s k a r. Mé přátelství k tobě.

K v i d o. Přátelství?

O s k a r. Nemohu klidně hleděti na to, jak se stále více podáváš zlé společnosti a přestáváš si ženy své náležitě vážiti.

K v i d o. Chceš se, jak vidím, státi mým mentorem a pěstounem..

O s k a r. Pro tvé dobro nebudu se zdráhati urážet ani tebe.

K v i d o (hněvivě). Dosti přátelské komedie! Nedovolím nikomu, aby v mém domě poroučel.

Vypudil jsi odtud Hippolyta a já nyní tebe prosím, abys býval u mne řidčeji.

Leonie (s výčitkou). Kvido — zapomínáš se.

Kvido. Nikoliv.

Oskar. Chceš zrušiti dávný poměr, proto, že ti nepochlebuji jako jiní.

Leonie (k Oskarovi). Neberte si to, co Kvido pravil, příliš k srdci: je dnes obzvláště podrážděn. Zejtra bude litovati svých slov.

Oskar. Snad je odvolá.

Kvido. Slov svých neodvolám.

Oskar (k Leonii). Nezbývá mi tedy než odejíti. Odpusťte mi, milostpaní, že jsem se stal mimovolně původcem této nepříjemné scény. (Odchází vážně dveřmi v pozadí.)

Výstup 16. **Leonie a Kvido.**

Leonie (po chvílí mlčení). Připravil jsi mi velikou mrzutost.

Kvido. Mne to též mrzí, že jsem byl k tomu přinucen.

Leonie. Ukřivdil jsi v mé přítomnosti šlechetnému člověku.

Kvido. Záležíli ti na něm?

Leonie. Záleží mi na spravedlnosti.

Kvido. Spravedlnosti bylo zadost učiněno. Vyhnal odtud Hippolyta a já jsem ho navzájem z domu vypověděl.

Leonie. Pan Oskar učinil jen to, co jsi ty k vůli mně již dávno učiniti měl. Zastal tě tedy.

Kvido. Nepřeji si, aby pan Oskar mé místo zastupoval.

Leonie (prudce). Způsobil jsi nemilou scénu, ujav se skleslé bytosti.

Kvido. Jest to můj jediný přítel.

Leonie (prudce). Krásný přítel, který tě vykořisťuje, od práce svádí a ke všemu zlému navádí!

Kvido. Leonie, co mají znamenati tvá trpká slova?

Leonie (s rozčilením). Slyš, Kvido: doveduli se spřátelit s nynějším naším postavením a pracovati, musím míti jistotu, že i ty ruce neskládáš v klín a pamatuješ na budoucnost. Musím viděti tě povzneseného, obklopeného vážností a uznáním šlechetných lidí a ne valícího se po kluzkém svahu do propasti.

Kvido. Co tím chceš říci, Leonie?

Leonie. Chci říci jen to, že bych konečně také já ztratiti mohla víru a odvahu a litovati všeho, co jsem učinila. (Obrátí se a odejde v levo ke dveřím svého pokoje.)

Kvido (po chvíli zaražen, volá za ní s rozechvěním). Leonie!

(Lze viděti, že se žena neobrátí a bez odpovědi spěchá do svého pokoje, kdež usadivši si na hlavu klobouček, zase se objeví a vyběhne dveřmi v pozadí.)

(Opona spadne.)

Jednání druhé.

Týž pokoj jako v jednání prvním. Leonie sedí zamyšlena. Středními dveřmi vstoupí Estetínská.

Výstup 1. Leonie a Estetínská.

Estetínská. Jak ráda jsem, že vás doma nalézám. Jsem zde, milá Leonie, dnes již po třetí. Toužila jsem po tom, abych vás opět spatřila.

Leonie (vstane rozmrzena). Jste velmi laskava, milostpaní.

Estetínská. Opět mne jmenujete „milostpaní“. Uvidíte, že se budu hněvat. (Objímá Leonii.)

Leonie (nabízejíc Estetínské sedadlo). Odpusťte — byla jsem v myšlénkách.

Estetínská. Vidím, že jste nespokojena — málem bych řekla rozzlobena.

Leonie (nutí se k úsměvu). Nevěděla jsem, že tak vypadám.

Estetínská. Nenuťte se k úsměvu: mne neoklamete. Ostatně netřeba vám přede mnou, jež vás tak miluji, ničeho tajiti.

Leonie. Vždyť ničeho netajím.

Estetínská. Nejste upřímná. — Pan manžel není doma?

Leonie. Odešel.

Estetínská (berouc Leonií za ruku, zvědavě). Co se přihodilo mezi vámi?

Leonie. Nic.

Estetínská. Nebyla byste tak smutna.

Leonie. Co pak není v životě více příčin k smutku?

Estetínská. Pro mladou manželku jest jedna nejhlavnější; váš muž vás jistě něčím zarmoutil.

Leonie. Ujišťuju vás, že nikoliv.

Estetínská. Nechci vynutiti vaši důvěru; ale to vám povídám, že byste pocítila značnou úlevu, kdybyste svěřila příčinu svého zármutku upřímné přítelkyni.

Leonie. Nemám žádného zármutku, manžel můj mi žádný nezpůsobil.

Estetínská. Však to znám. Ti umělci nejsou stvořeni pro domácí život. Neměli by se

nikdy ženit. Žijí v samém snění a dávají se příliš unášeti fantasií, než aby mohli svědomitě plniti všechny své povinnosti.

Leonie. Milostpaní!

Estetínská. Opět se zapomínáte, má nejdražší. Nazývejte mne prostě „Julií."

Leonie. Chtěla jsem říci, Julie, že velmi přísně posuzujete.

Estetínská. Jsou výjimky a možno, že manžel váš k nim náleží. Avšak upřímně se vám přiznávám, že jsem nikdy nemohla pochopiti vaši volbu.

Leonie. Co bylo při ní nepochopitelné?

Estetínská. Především, že jste tak málo dbala přání svých rodičů, a pak že jste mohla učiniti daleko lepší a výhodnější partii.

Leonie. Milovala jsem Kvida a podala jsem mu proto také svou ruku.

Estetínská. Zajisté! Láska jest krásná věc. Do vašeho manžela mohla se ostatně každá dívka snadno zamilovat. Jest velmi slušný, milý, vzdělaný a povaze jeho nelze rovněž ničeho vytknouti. Já sama, ač přísna ve výběru přátel, velmi si ho vážím a srdečně mu přeji. Vedle toho však soudím, že svěřiti svůj osud umělci jest vždy nebezpečnou hrou.

Leonie. A v čem vidíte nebezpečí?

Estetínská. Umělec, má nejdražší, bývá povahy nestálé, vrtkavé. Brzy zahoří láskou a pak neváží obtíže, jaké mu mohou nastati. Ale jakmile dosáhne cíle svých tužeb, nedovede zachovati spořádanou soustavu života. Jednotvárnost ho dráždí a nudí; třeba mu ustavičných změn a svěžích dojmů. Vyskytnouli se mu v cestě mimo to nějaké překážky, začne litovati kroku, který ho na vždy

upoutal, a želeti znenáhla své dřívější mládenecké svobody.

Leonie. Svěřil se vám snad Kvido s něčím podobným?

Estetínská. Bůh uchovej! Pravím to všeobecně.

Leonie. A k čemu mne tak mučíte?

Estetínská. Moje slova se vás nemile dotkla, chudáčku! Zdá se, že jste sama něco na svém muži spozorovala.

Leonie (netrpělivě). Ničeho jsem nespozorovala.

Estetínská. Znepokojuje vás snad jeho návrat k dřívějším mládeneckým poměrům — přátelství s panem Cikánkem? To by se mně také nelíbilo.

Leonie. Prosím vás, ustaňte!

(Středními dveřmi vstoupí Věloradský.)

Výstup 2. **Leonie, Estetínská a Věloradský.**

Věloradský. Ach odpusťte! — Nepřekážím?

Leonie. Ni v nejmenším. Jste nám vždy vítaným hostem.

Věloradský. Kvido není doma?

Leonie (nabízí mu sedadlo). Přál jste si něčeho, pane Věloradský?

Věloradský (usednuv). Když jsem u něho ráno meškal, zapomněl jsem poprosit ho, aby mi poslal zpět některé věci z mých sbírek, které jsem mu půjčil k obkreslení.

Leonie. Nezapomenu sděliti mu to.

Estetínská. Máte zajisté velmi cennou sbírku?

Věloradský. Ó, dosti vzácnou a proto ji

nikomu nepůjčuji. Jedinou výjimku činí Kvido, jemuž jsem ničeho odříci nemohl.

Leonie. Můj manžel se zajisté může pochlubit štěstím, jaké má u lidí.

Estetínská. Každý, kdo ho pozná, musí mu býti nakloněn.

Věloradský. Cítím pro něho více než přátelství: jsem mu jako starším bratrem. Každé vítězství jeho jest mým vítězstvím — každý nezdar jeho mým nezdarem.

Estetínská. Slovem, jste do něho zamilován.

Věloradský. Láskou, která nezaslepuje. Časem mne znepokojuje — (k Leonii) chtěl jsem se obrátiti také k vám, milostpaní, s prosbou...

Leonie. S prosbou? — Oč?

Věloradský. Jedná se mi o to, abych zachránil Kvida před zhoubnými následky lehkomyslného jednání. Vy můžete míti na něho největší vliv.

Leonie (nepokojně). Vliv? — V čem?

Věloradský. Podivil jsem se velmi, dověděv se dnes, že se zapletl Kvido v tenata lichvářů.

Estetínská. Domyslila jsem se toho.

Leonie (udivena). Můj manžel že se zapletl do dluhů?

Věloradský. Jakožto pravý přítel osmělil jsem se konečně, milostpaní, upozorniti vás na to, abyste ho mohla zachrániti.

Leonie (chladně). Děkuji vám.

Estetínská. Má ubohá Leonie, vaše obětavost jest tedy marna.

Věloradský (se zápalem). Naopak, žena s takovým srdcem a zbožňování hodným charakterem dovede jistě všechno napraviti.

Leonie (podrážděna). Odpusťte, drazí přátelé, hodina mých zaměstnání se blíží.

Estetínská. Nebudeme vám ubírat času. Na shledanou, andílku!

Věloradský (líbá Leonii srdečně ruku). Jen se, milostpaní, nermuťte. — Vše se obrátí zase k dobrému.

(Odejde zároveň s Estetínskou středem).

Výstup 3. **Leonie** (samotna).

Leonie. Konečně jsem se jich zbavila! — Spikli se, aby mne mučili a zbavili odvahy. Odkrývají nejslabší stránky mého muže, neostýchají se buditi ve mně rozličná podezření. A to jsou jeho nejlepší přátelé, kteří si ho tak váží! Jeli to vskutku pravda, že Kvido již lituje ztracené svobody, oč se budu moci opříti? Jak odpomohu zlému, když on lehkomyslně podmílá již tak dosti chatrné základy našeho bytí? (Zamyslí se — středními dveřmi vstoupí Oskar.)

Výstup 4. **Leonie, Oskar** — později **Kvido.**

Leonie (s udivením). Vy jste sem přišel?

Oskar. Nedivte se, milostpaní, že po všem tom, co se přihodilo, přece ještě se osměluji překročiti tento práh; přicházím totiž po rozmluvě s vašimi pány rodiči a s jejich splnomocněním.

Leonie. Tato plná moc vám bude u Kvida málo platna.

Oskar. Vím to, ale nemohu ohlížeti se na něho, když jedná se o váš prospěch, milostpaní.

Leonie. Soudím, že byste právě s zřetelem ke mně možné následky svého kroku uvážiti měl.

Oskar. Bude to mým posledním zakročením

Nyní vás, milostpaní, prosím, abyste ráčila vyslechnouti, co vám chci sděliti ve jménu vašich rodičů i ve jménu svém vlastním.

Leonie. Nuže, mluvte tedy — poslouchám.

Oskar. Rodiče vaši, milostpaní, znepokojují se den ode dne více nad vaším osudem. Nikdy nevěřili v možnost trvalého štěstí v tomto spojení.

Leonie. Povídáte mi, co vím velmi dobře sama.

Oskar. Nedůvěřovali příliš Kvidově povaze. Zpočátku snažil jsem se dle sil svých, abych obavy jejich rozplašil a se vším zápalem přátelským zastával jsem se ho před nimi; ale konečně bylo mi přece s žalem přiznati, že nejste, milostpaní, tak šťastnou, jak byste zasluhovala.

Leonie. Kdo vám dal právo tak souditi?

Oskar. To vše, nač hledím. Dlouho namlouval jsem sám sobě, že Kvido nalezne tolik sil a ráznosti, aby vám, milostpaní, patřičné postavení zajistil. Přátelství zavíralo mi oči a kázalo mi věštiti lepší budoucnost. Domníval jsem se, že vás obklopí, neli hojností, alespoň září talentu a slávy, něžnou ochranou a láskou, že vás ušetří trpkostí a pokoření, jichž nezasluhujete.

Leonie. Kam to vše směřuje?

Oskar. Vaši rodiče, znepokojeni o vás, prosí a zapřisáhají vás, abyste se k nim vrátila a já sám považuji nyní krok ten za smutnou potřebu.

(Kvido otevře polehounku zakryté dvéře na pravé straně a stane v nich, naslouchaje.)

Leonie. Slovem, navádíte mne, abych opustila dům a muže?

Oskar. Nač byste dobrovolně kráčela trpkou cestou sklamání a válčila s obtížemi, jež nikdy

nebudete s to překonati? Kdybych vám mohl poskytnouti naději, že Kvido prací a nadáním svým překoná všechny obtíže, kdybych věděl, že dovede oceniti vás a vážiti si vaší lásky: pak bych vás sám k vytrvalosti povzbuzoval. Ale on se patrně v každém ohledu chýlí k úpadku.

Leonie. To není pravda! Nezapomínejte, že mne takovou mluvou urážíte!

Oskar. Odpusťte mi mou smělost! Ale nemohu mlčeti, vida všechny svízele toho postavení, z něhož nelze vyváznouti.

Leonie. Radíte mi tedy, abych opustila muže v době hrozícího mu nebezpečí, na místě, co bych mu měla přicházeti vstříc s pomocí a potěchou; abych k vůli neúspěchům odvrátila se od něho, jako se osud a lidé od něho odvracejí...

Oskar. Radím vám k tomu s čistým svědomím ve prospěch váš, k upokojení rodičů, kteří jsou o vás ve starostech, a konečně i ve prospěch samého Kvida.

Leonie. Ve prospěch Kvidův? — Račtež mi to vysvětlit.

Oskar. Tím rozhodným krokem ulehčíte mu břemena, jež přemáhají jeho síly, uvolníte mu ruce a navrátíte mu svobodu, v jaké umělec tak rád žije, ode dne ke dni, nestaraje se o zejtřek. Možno, že tím zpočátku utrpí pravá jeho láska; ale brzy zapomene, oddav se s plným zápalem umění, které jedině panovati může v duši umělcově.

Leonie. Snad jest pravdou, co mluvíte; ale já mám zcela jiné náhledy o povinnostech ženy. Soudím, že její život tak úzce souvisí s životem mužovým, že žádný případ nedovedl by ospravedlniti roztržku. Podavši ruku svou člověku, kte-

rého jsem si zvolila, nemohu již poslechnouti hlasu světa ani hlasu vlastní rodiny a byť ochably na chvíli svazky vzájemné lásky a důvěry, nelze mi jinak nežli kráčeti s ním věrně a statečně v poměrech zlých i dobrých.

Oskar. A byť i člověk ten objevil slabost, hrozící oběma záhubou...

Leonie. Tím světější povinnost mám, abych jej neopouštěla, ale podporovala a povzbuzovala. Není uměním, sdíleti s mužem jeho slávu, štěstí a majetek a kráčeti s ním v sladkém opojení po cestách bez trní: pravým povoláním ženy jest lámati s ním chléb, kterého si ubožák v trpkosti dobývá, dodávati mu odvahy v dobách zápasů a nejistoty, podporovati jej, když se chvěje a klesá, sdíleti s ním veškeré zlo, jež odvrátiti nemůže, — a byť tím utrpěla i její pýcha a láska vlastní. K zachránění toho, jemuž přísahala věrnost, jest jí vše obětovati a s ním zároveň vítězit nebo klesnout! (Kvido vstoupí do středu jeviště.)

Výstup 5. **Leonie, Oskar a Kvido.**

Kvido. Děkuji ti, drahá Leonie, za tvou obranu práv mužových. Děkuji ti za veškeré oběti, jež hotova jsi přinášet. Vidím, že hodláš zůstati nevolnicí své povinnosti. Já však mám povinnost jinou — nepřijímati tvé oběti.

Leonie. Byl jsi svědkem naší rozmluvy...

Kvido. Slyšel jsem vše.

Leonie. Nic neškodí! — Neslyšel jsi ničeho, zač bych se měla stydět neb co bych byla nucena zapírat.

Kvido. Tvé náhledy mohou ti sloužiti ke

cti a přece padly na mou hlavu jako ortel potupy. Přesvědčil jsem se, že víra, kterou jsi ve mne kladla, vzdálila se od tebe, že láska, bez které nemůže býti řeči o štěstí, pomřela v srdci tvém: k mému boku poutá tě toliko soustrast a vědomí ženské hodnosti. Nechci, abys nadále vlekla holé řetězy, s nichž všechny růžové věnce předčasně opadly.

Leonie. Nepochopil jsi dobře má slova. Podkládáš mi myšlénky, jichž jsem nikdy neměla... Či chceš snad na konec uvaliti všechnu vinu na mne?

Kvido. Nikoliv, ty nejsi ničím vinna, Leonie! Vinny jsou okolnosti. Nouze jest strašným nepřítelem rodinného života; ona se vtírá mezi dvě milující srdce, viklá jich vzájemnou důvěrou, ničí jejich spokojenost a zvolna je od sebe oddaluje. Vlévajíc do nich po kapkách jed každodenních starostí a utrpení, otravuje drsnou skutečností nejideálnější jejich snahy; tiché štěstí proměňuje v smutek, smutek v trpkost a hněv — a pase se na nich tak dlouho, dokud neuvadne ten ubohý kvítek lásky. Konečně naleznou se vždy úslužní přátelé, kteří shledavše příhodnou dobu, jako tento pán, dílo dokonávají. (Ukáže na Oskara.)

Oskar. Mohl jsi se přesvědčiti, že v myšlénkách mých nebylo ničeho, co by mířilo na tvou mužskou česť.

Kvido. Přiznávám se, byl jsi velmi zpanilomyslným. Nezatoužil jsi po úloze obyčejného svůdníka, nepokusil jsi se o to, vedrati se v tento dům — neboť jsi věděl, že by se ti nedařilo. A vplazil jsi se jako had přes tento práh, snaže se pod škraboškou přátelství, vštípiti

do duše mé ženy nedůvěru ke mně, vrhaje dovedně vždy hrubší stíny na mou povahu; zbavil jsi mne její lásky, zničil jsi celé naše rodinné štěstí a to vše jest ničím v očích tvých! Úmysly tvé byly čisté, neukřivdil jsi mi dle světového pojmu o cti: z toho soudíš, že nespočívá na tobě žádná vina a žádná zodpovědnost.

Oskar. Neprchám před zodpovědností. Jsem hotov poskytnouti tobě v každé době dostučinění, jakého si budeš přáti.

Kvido. To znamená, že se chceš se mnou bít. Jest to veliká milost ze strany tvé; jen škoda, že ji nemohu přijmouti. Tobě bylo by snad příjemno, zastkvíti se leskem hrdinství a rozhlásiti široce případ ten; ale já si nepřeji, aby činem podobným ublíženo bylo dobré pověsti mé ženy. Náš souboj proklestil by jen dráhu lži a hanebnosti. Ostatně což bych získal tvou smrtí? Jevil bysi se co nevinná oběť mého šílenství, právě tak v mínění světa, jako v očích mé manželky.

Leonie. Jsi nespravedlivým, Kvido!

Kvido. Naopak: chci se zachovati ke všem stejně spravedlivě! Tomuto pánovi jsem již sdělil, co o něm soudím, a to mi dostačí. Já pak, Leonie, byl jsem za to, že připravil jsem ti tak smutný osud, již náležitě potrestán. Doplním trest svůj ještě tím, že se zříkám všech práv, která tě ke mně víží.

Leonie. Co tím chceš říci?

Kvido. Vrať se ke svým rodičům. Tam alespoň nebudeš trpěti nedostatkem a nebudeš se musit styděti za neschopnost člověka, jenž byl tvým mužem.

L e o n i e. Odháníš mne tedy? .. Jestliže tomu tak .. (Chce odejít.)

K v i d o. S potěšením pozoruji, že chceš uposlechnouti mé rady. Nyní ustupuji já. (Odejde středními dveřmi.)

Výstup 6. **Leonie** a **Oskar.**

L e o n i e. Hleďte, jaký následek mělo vaše usilování. Nevím nyní sama, co bych si počala!

O s k a r. Není vám čeho se obávati; Kvido uznal sám, že nemá práva, poutati vás k sobě. Manželství vaše bylo dvojí mýlkou; třeba ji napravit, pokud čas. Vraťte se domů, kde vás rodiče s toužebností očekávají; v lůně jejich naleznete spokojenost, zapomenete na trpkou minulost a probudíte se k novému životu! Obětovala jste tolik pro Kvida: což nechcete ničeho učiniti pro sebe samu, ani pro ty, kteří vám dali život, již vás tak něžně milovali a milují přes všechnu bolest, kterou jste jim způsobila?

L e o n i e. Ubozí rodiče!

O s k a r. Oni vás obklopí nejstarostlivější péčí a zabezpečí vám důstojné stanovisko ve světě, navrátí vám volnost. Váš svazek bude zrušen právem i církví; stanete se opět paní svých osudův. — Pak bude vám minulost již jen trapným snem i budete šťastnou, číníc jiné šťastnými. — Potom já sám složím vám k nohám svou lásku, své jméno a jmění a zapřisáhnu vás, abyste nepohrdla člověkem, jenž pro vás hodlá žít a umírat.

L e o n i e (s podivením a s výčitkou). Takové záměry tedy skrýváte? Předčasně jste se přede mnou prozradil. Spozoroval jste, že se na veřejnosti nevynáším city, které k muži svému chovám,

a domníval jste se tedy, že můžete mi vyznati svoje. Poznávám nyní, že jednal Kvido vůči vám zcela správně. On vám již dům svůj vypověděl; nyní jest řada na mně, žádati vás, pane, abyste se již více neosmělil překročiti tento práh.

Oskar. Máte mi za zlé, milostpaní, nejčistší . . . .

Leonie (rozkazujíc). Prosím, abyste odešel.

(Oskar klaní se mlčky a odchází dveřmi v pozadí.)

Výstup 7. **Leonie** (sama).

Leonie (vrhajíc se s rozčilením na křeslo). Necítím na sobě žádné viny a přec všecho pode mnou se boří. Uvázla jsem v úplné temnotě a nevím, co bych si počala. Kdo mne osvítí?

(Dveřmi v pozadí vstoupí nesměle Hippolyt a dívá se chvilku mlčky na Leonii.)

Výstup 8. **Leonie a Hippolyt.**

Leonie (spatřivši Hippolyta, s nelibostí). Hledáte Kvida, pane Hippolyte? Není doma.

Hippolyt. Nyní ho nehledám. Potkal jsem ho na ulici. Přicházím k vám, milostpaní.

Leonie (udivena). Ke mně?

Hippolyt. Má smělost zdá se vám býti přílišnou? Myslíte, že nejsem hoden, abych stál před vámi.

Leonie. Nezanášela jsem se úsudkem o vás.

Hippolyt. Křivdila jste mi tedy bez rozvahy: toť obyčejná nespravedlivost lidská! Ani vy, milostpaní, přece tak dobrá a šlechetná, nedovedla jste se jí vyhnouti.

Leonie. Jen to jste mi přišel sdělit?

Hippolyt. Chci vám sděliti ještě mnoho jiných, vážnějších věcí.

Leonie. Lituju velice — ale jsem dnes méně, než kdykoliv jindy, naladěna k poslouchání.

Hippolyt. Přes to prosím, abyste mne, milostpaní, trpělivě vyslechla. I zločinci dovolují mluviti. Kdyby se jednalo o mne samého, nesnažil bych se zmírniti váš odpor proti mé osobě: mám však vážnější cíl a mámli ho dosíci, musím nejprvé promluviti o sobě samém.

Leenie (s resignací). Poslouchám.

Hippolyt. Odsoudila jste mne, jak obyčejně svět odsuzuje, na základě všeobecně přijatého a ustáleného mínění, které zvětšuje a proměňuje mé chyby. Postačilo vám věděti, že hledám často zapomnění v nápoji, že bídu svou před lidmi odívám rouškou cynismu a úšklebků, abyste se s pohrdáním ode mne odvrátila a zvolala: Toť člověk kleslý na nejnižší stupeň! Neptala jste se více, zdali v něm tlí nějaká boží jiskřička; zapomněla jste, že jest člověk podivný stroj plný protiv a odporů, a že často při všem znetvoření chová v nitru svém lepší pudy, hodné aspoň soucitu.

Leonie. Možná — nepřemýšlela jsem o tom.

Hippolyt. Tak bývá obyčejně. Silní nerozumějí slabým, zdraví nemocným. Každý, kdo potká v životě zanedbanou bytost, domnívá se, že byla hned prvotně zkažená. Nikdo nerozváží, jakými asi cestami bylo jí kráčeti, jaké boje překonati a jak nevýslovná muka přetrpěti, než tak hluboko klesla.

Leonie (soucitně). Byl jste velmi nešťastným?

Hippolyt. Představte si, milostpaní, sirotka

vrženého do světa bez ochrany, bez přítele, bez průvodu, sirotka, jenž z dětských let těžce sobě dobývati musil každého kousku chleba, každého sousta vědy. Představte si jej obdařeného živou obrazností, vyššími tužbami a srdcem citlivým ke všem dojmům a při všem tom vydaného za oběť nouzi a ponížení, nadarmo toužícího po světle vědy a po vřelých srdcích lidských. Člověk ten zamiloval si krásu, posvětil se s celým zápalem umění, domnívaje se, že na trnité své dráze dosáhne alespoň jen skromného věnce zásluhy; avšak nadání neodpovídalo jeho nadějím, každodenní boj s hladem ochromil jeho dřívější vzlet a lid, jenž uvykl vše bez míry vynášet nebo snižovat, svrhl díla jeho k samému dnu pekelné prostřednosti. Uprostřed stálých těchto zápasů a pokoření musil konečně člověk ten ztratiti víru v sebe sama a zříci se každé naděje v lepší budoucnost nebo posmrtné uznání. Za všechno čisté snažení zůstaly mu jedině nouze a zoufalství.

Leonie. Tak hrozný obraz stavíte mi před oči...

Hippolyt. Méně hrozný, nežli skutečnost! Jaký div, že člověk tak nešťastný podléhá někdy pokušení vyhledávati prostředky, které by mu poskytly aspoň chvilku zapomenutí na všechny útrapy. Kdyby se vyskytla ruka přátelská, která by ho hned zpočátku zadržela, byl by snad zachráněn. Ale ruky takové není. Všichni, kdo spozorují první známky jeho slabosti, starají se hned o to, aby se stal předmětem obecného pohrdání, rozhlašujíce a zvětšujíce jeho chyby, vrhají mu ve tvář potupu, pod kterou znenáhla zkameňuje v svém úpadku, pásaje se jedině zbrojí cy-

nismu a úšklebku. (S důrazem.) Ptám se vás, milostpaní, jest to láska křesťanská? Neměli by lidé, obklopující ochranou a pomocí svou vítěze, kteří toho nepotřebují, spíše si povšímnouti klesajících? Nepřislušeloli by zachrániti je, pokud čas, soucitem a pomocí? A přece štvou i nejšlechetnější mezi vámi bezohlednou potupou bytost na kraji propasti se chvějící — pyšni jsouce na to, že sami stojí na pevných základech. Toť jest všeobecné pravidlo světa: žádný soucit se slabými!

Leonie. Trpká jsou vaše slova a přece jim nelze pravdy upříti. Já sama byla jsem k vám nespravedlivou.

Hippolyt. Jsem vám vděčen za toto vyznání; jest pro mne tím cennější, poněvadž se dřívější váš úsudek o mně nutně dílem dotkl také Kvida. On jediný mne neopustil, on jediný mi prokazoval upřímný soucit a tato část milosrdenství byla mu také od vás, milostpaní, počítána za provinění.

Leonie. Jsou okolnosti ... zdání ...

Hippolyt. Pochopuji. — Věřila jste lidským domněnkám, že chci Kvida kaziti. Lidé domýšlejí se vždy rádi zlého! — Proto, že si Kvido tajně najal pracovnu, aby nevyrušován dokončiti mohl svůj poslední obraz, nařkli ho hned zvědavci, nezastavší ho doma, že se zajisté po mém boku oddává pokoutním pitkám. Podezření to vzniklo i ve vaší mysli, milostpaní.

Leonie. A proč se mi s tím nesvěřil?

Hippolyt. Odpověď dlužno hledati ve zvláštnostech lidských povah. Musíme umět pochopiti, co se v jiných srdcích děje, uhadnouti pobudky

k činům, příčiny smutku neb omrzelosti. O tom vlastně jsem chtěl s vámi, milostpaní, promluvit. Smím býti zcela upřímným?

Leonie. Prosím vás snažně — povězte vše.

Hippolyt. Spozoroval jsem ve vašem dosud šťastném žití společném jakýsi stín. Tento stín stoupá, roste a tím více mne znepokojuje, poněvadž jsem snad jeho původcem. Chtěl jsem vás tedy upozorniti na nebezpečí, jakkoliv mé vtírání se považovati můžete za nepříslušné.

Leonie. Upokojte se: poznala jsem svůj omyl.

Hippolyt. Jste plna šlechetnosti, milostpaní, honosíte se velkou silou duševní a milujete svého muže opravdově. V trapném položení, do něhož jste se dostali, neváhala jste poskytnouti Kvidovi vydatnou pomoc a vzíti celé břímě na bedra svá. Jest to ovšem již velmi mnoho, že plníte úlohu svou s odvahou a důstojností, avšak přece to nedostačuje, — v podobných případech třeba zdvojnásobiti ženskou něžnost a důmysl srdce, aby muž poznal, že oběť, kterou mu žena přináší, není jí obtížnou a že nic neoslabí ty city, které k němu chová. Vy, milostpaní, stala jste se pod vlivem stálých svízelů příkřejší a lhostejnější. Co byste jej byla měla těšiti a něžnou měkkou dlaní svou stírati každinký mráček s jeho čela, projevila jste snad před ním nějaké podezření neb netrpělivost. On, již od přirození povahy citlivé, mimo to zničen neúspěchem a vyčítající sobě, že vám takový osud připravil, mohl se snadno domnívati, že ho přestáváte milovat a v úctě míti. Tomu se mělo zabrániti.

Leonie. S celým srdcem vás chci vyslechnouti, mluvíte jako pravý přítel.

Hippolyt. Nevím, co se přihodilo dnes mezi Kvidem a vámi, milostpaní, ale jsem o něho velmi znepokojen.

Leonie. Co pravíte?

Hippolyt. Potkal jsem ho, duchem téměř nepřítomna, na ulici; nechtěl se mnou ani promluvit. Znaje prchlivou jeho povahu, začínám se obávati nějakého neštěstí.

Leonie (úzkostlivě). Neštěstí? Mluvte zřetelněji...

Hippolyt. Lekám se, aby v domněnce, že jest překážkou vašemu štěstí, neučinil nerozvážný krok.

Leonie. Můj Bože! Což by již bylo až k tomu došlo?!

Hippolyt. Proto jsem přišel požádat vás, milostpaní, abyste nad ním bděla a rozehnala co nejrychleji všechny černé myšlénky, které ho týrají.

Leonie. Prokázal jste mi velikou službu; šlechetně jste se pomstil za mé neslušné podezřívání. (Podává Hippolytovi ruku, kterou on líbá.)

Hippolyt. Slyším Kvidův krok. Vzdalte se, milostpaní, na okamžik; vynasnažím se přiměti ho k tomu, aby se mi svěřil.

(Leonie se vzdálí dveřmi v levo; za chvíli vstoupí Kvido dveřmi v pozadí.)

Výstup 9. **Kvido a Hippolyt.**

Kvido. Moje žena není doma?

Hippolyt. Nezastihl jsem zde nikoho.

Kvido (polo pro sebe). Dobře: šla zajisté ke svým rodičům.

Hippolyt. Co pravíš?

Kvido. Nic nemluvím. (Prochází se netrpělivě po pokoji.)

Hippolyt. Jsi velmi rozčilen; nikdy jsem tě tak neviděl.

Kvido. To se ti pouze zdá.

Hippolyt. Poslyš, Kvido, snad tě znepokojuje úrok, který máš platiti lichvářům. Jsem ode dávna tvým dlužníkem; nevím — snad toto prozatím dostačí.

Kvido. Odkud jsi to vzal?

Hippolyt. Hledíš na mne tak podezřele, jako bysi se domýslel, že jsem té sumy nabyl způsobem nepoctivým. Upokoj se!... Přivezl jsem si z Říma jeden originál starého vlaského mistra. Dosud nechtěl jsem se s ním rozloučiti. Ale nyní jsem uznal za potřebné, pustiti jej do oběhu.

Kvido. To bylo bláznovství. Promrhal jsi nadarmo drahocennou uměleckou relikvii.

Hippolyt. Nemohl jsem z ní dosíci lepšího užitku. Zemřelí mistři musí pomoci živým. (Podávaje Kvidovi peníze.) Prosím tě, vezmi ty peníze.

Kvido (odtahuje ruku). Děkuju ti za tu oběť co nejsrdečněji; avšak nemohu jí užiti. Těch peněz již nepotřebuji.

Hippolyt. Nechceš přijmouti ode mne částečné splacení dluhu? Způsobuješ mi tím citlivou urážku.

Kvido (tiskna ruce Hippolytovi). Dobrý Hippolyte, promluvíme o tom později. Nyní potřebuji klidu. Nutno mi napsati důležité listy.

Hippolyt. Jen piš; já ti nebudu překážet.

(Sedá na židli.) — Budu zde tiše sedět, pokud nedopíšeš, a pak dokončíme rozmluvu.

Kvido. Nech mne raději o samotě. Nemohu za přítomnosti svědků klidně mysliti. Překážel bys mně mimovolně.

Hippolyt. Chceš, abych odešel.

Kvido. Odpusť, že tě o to prosím. Vidíš, v tuto chvíli musím býti samoten. — Neumím jinak psáti.

Hippolyt (povstane). Tedy na shledanou!

Kvido (objímaje Hippolyta). S Bohem, drahý, poctivý Hippolyte!

Hippolyt. Co se s tebou děje? Vypadáš, jako bys měl slzy v očích.

Kvido. K slzám je daleko. Pravda, byl jsem mrzut a ty jsi mne ještě více rozladil tím, žes obětoval pro mne jediný svůj poklad, který ti byl tak milý. — Ale jdi již ... jdi!

(Hippolyt odejde dveřmi v pozadí.)

Výstup 10. **Kvido** samoten, později **Leonie**.

Kvido. Ten jediný mne opravdově miluje. Všichni ostatní odbývají mne příslovím: Neumíšli se udržeti na povrchu: potop se. — (Chvíle mlčení.) Leonie přestala mne milovat: k čemu bych ji k sobě poutal? Jen jediný prostředek může ji hned uvolniti; ten bude nejvhodnějším pro ni i pro mne. (Zastaví se.) Ale především třeba mi objasniti své pohnutky k tomu skutku. (Sedá k psacímu stolku a začíná psáti, zády jsa obrácen ke dveřím Leoniina pokoje. — Po chvíli objeví se Leonie ve dveřích.)

Kvido (napsav list a nechav jej nezapečetěný na stole, vstává). Tak se končí sen lásky a slávy. (Leonie spěchá rychle ke Kvidovi.)

Výstup 11. **Kvido a Leonie.**

Leonie. Kvido!

Kvido (zaražen). Ty jsi zde byla, Leonie? (Sáhá po listu; avšak Leonie se ho zmocní dříve.)

Leonie. Co jsi chtěl učinit? (Čte.)

Kvido. Chtěl jsem odjeti.

Leonie. To není pravda. Chtěl jsi se usmrtit. V listě tomto se loučíš se mnou.

Kvido. Loučím se proto že, jsem si umínil vydati se na dalekou cestu.

Leonie. Budiž. Ale pověz mi, proč mne chceš opustit?

Kvido. Víš dobře, proč. Nemoha tě učiniti šťastnou, nechci státi déle mezi tebou a tvými rodiči. Chci ti aspoň částečně vrátiti to, co jsi mnou ztratila.

Leonie. Což pak jsem ti dala někdy znáti, že po tom toužím?

Kvido. Jsi příliš šlechetnou, než abys mohla něco podobného dáti na jevo. Jsi s to v tichosti trpět a statečně snášeti jařmo povinností; a proto jest mou povinností, abych tě zbavil sám toho břemene.

Leonie. Tvou povinností jest, poskytnouti mi svou ochranu a podporu, i kdybys pozoroval slabost, které však při mně není! Tvou povinností jest v těžkých zkouškách vytrvat! — Či nedostává se ti odvahy?

Kvido. Měl jsem ji, dokud jsem věřil, že tvoje srdce náleží mně. Mohl jsem zcela dobře hleděti na to, jak v chudobě zanášíš se prací všeho druhu. Ale nyní?...

Leonie. Domníváš se, že jsem tě přestala milovat?

Kvido. Nedomnívám; jsem o tom přesvědčen.

Leonie. Opíráš své přesvědčení snad o několik výroků, jež učinila jsem dnes ráno ve hněvu? Či snad o poslední rozmluvu s panem Oskarem?

Kvido. O jedno i o druhé.

Leonie. Tak málo mi, Kvido, věříš?

Kvido. Naopak: skládám neobmezenou víru ve šlechetnost tvé povahy. Slyše slova tvá, divím se tomu, jak vysoko vznésti se může žena, pochopující úlohu svou, byť i city její se byly změnily.

Leonie. Toho jsi se mohl domýšlet!

Kvido. Přesvědčil jsem se, že schopna jsi snášeti se mnou všechny obtíže života, přes to, že jsi mne milovati přestala — (tišeji) a že miluješ Oskara.

Leonie. Oskara! Toť šílené domnění! Člověku tomu jsem náš dům navždy vypověděla.

Kvido. Kázaly ti tak česť a svědomí.

Leonie. Čím tě přesvědčím? Nevěříš mým ujištěním, ačkoli víš, že nikdy nelhu.

Kvido. V tomto případě bylo by to lží šlechetného srdce. — Takové jsi vždy schopna.

Leonie. Poslyš tedy; vyznám ti upřímně všechno. — Mohl jsi mne v skutku míti v podezření, že jsem své city změnila. Dala jsem ti sama důvod k podobným domněnkám. Měla jsem dosti ráznosti a pevnosti, ale nedostávalo se mi náležité něžnosti a pokory. — Zdálo se mi, že plním úplně svou povinnost, pomáhajíc ti v péči o vezdejší chléb, a zapomněla jsem, že především jest žena povinna oblažovati muže svého

zjevnou vřelou láskou a šťastným úsměvem, býti mu potěchou a radostí. Milovala jsem tě a nedovedla jsem city své vyjádřit. Tak ovšem jsem ti nejednou snad ublížila, neporozuměvši mnohým myšlénkám tvým a neuhodnuvši tvých tužeb. Nebyla jsem dosti shovívavou ani srdečnou. Hippolyt byl prvním, který mi oči otevřel, a za to mu budu vděčna až do smrti. Toť bylo to jediné provinění, které si mám co vyčítat.

Kvido. Nemusíš si ničeho vyčítat: byla jsi ke mně vždy dobrou.

Leonie (měkce). Jak chladně to pravíš! — Pochybuješ snad posud o pravdě mých slov? Či necítíš v nich hlas pravé lásky, kterou nelze přetvářkou líčit? Nemůžeš vyčísti z mých očí, co se děje v mé duši? Nevidíš, jak mi srdce bojácně a nepokojně buší? Což nepřesvědčí tě můj bol, což neobměkčí tě má prosba? Či mne chceš opravdu již od sebe odpuditi?

Kvido (dojat). Leonie!

Leonie. Konečně!

Kvido (ustoupí). Nedodává snad jen soucit a obava o mne tvým slovům přízvuku pravdivosti?

Leonie (rázně). Nechceš se přesvědčit. Čiň tedy co chceš; ale to si pamatuj: učiníšli nějaký zoufalý krok, nepřežiji tě. Ačkoliv se mi hnusí podobný čin, přece přísahám, že se jím poskvrním, jestli že ty od něho neupustíš. Budeš míti mne i sebe na svědomí. — Nemluv jen, že nevěříš v mou lásku; rci raději, že sám jsi mne přestal milovat!

Kvido. Nikoliv, Leonie! — miluji tě nade všecko, více, než umění a slávu — a jen tvou ztrátu nedovedl bych přežíti.

Leonie (vrhne se mu v objetí). Ty zlý! — jak jsi mne mohl tak mučiti!
Kvido. Nyní se již nebojím ničeho. Mám tvou lásku a s tou mohu směle patřit budoucnosti vstříc. (Hippolyt vběhne rychle dveřmi v pozadí.)

Výstup 12. **Kvido, Leonie, Hippolyt.**

Hippolyt. Victoria! Vítězství! (Zočiv Leonii v objetí Kvidově.) A jak vidím, dvojí vítězství zároveň. Kvido jest vítězem na výstavě a zde vy, milostpaní, nad ním vítězíte! To se mi líbí, vidět vítěze v okovech — v okovech z lilií a růží!
Kvido. Jakže? — Můj obraz?
Hippolyt. Štěstí ohromné! Tvůj obraz dosáhl koruny. Všichni se mu obdivují, každý jen o něm mluví. Jsi hrdinou dne.
Kvido. Nežertuješ?
Hippolyt. Jak bych se mohl osměliti tropit si žerty z takového mistra, kterého nyní celé obecenstvo na náměstí hlasitě velebí? Avšak nechám stranou velebení; vím ještě něco lepšího. Objevil se nějaký zahraniční kupec, který chce tvůj obraz hned koupiti. Nabízí zaň deset tisíc hotových. Přijde k tobě nejdéle za hodinu.
Kvido. Konečně se octnu na pevných základech!
Leonie. Tolik radosti najednou!
Hippolyt. Žaly a radosti táhnou vždy jako ptáci v celém hejnu. Trpěli jste dlouho; nyní radujte se z konečného úspěchu.
Leonie. Ten nás nezmění.
Hippolyt. Kdo ví? Já sám jsem tak šťastným, že jsem hotov změniti se. Umínil jsem si....
Kvido. Své srdce nezměníš.

Leonie. Smíme zvěděti, co jste si umínil?

Hippolyt. Umínil jsem si, že se stanu řádným člověkem. Nevím, zdali se mi to podaří, neboť pro Cikánka bude to těžká věc.

Leonie. Naleznete nyní dvé srdcí místo jednoho, která vám nedají duchem klesati! (Podává mu ruku.)

Hippolyt (líbaje Leonii ruku). Díky! (Ke Kvidovi.) Divím se, že nepřiběhli jiní tvoji přátelé! Vždyť neopomíjejí přec nikdy přinášeti tobě svůj hold. Zpočátku nechtěli věřiti svým očím, že jest tvůj obraz krásný, ale zvěsť o ceně, kterou nabídl zahraniční kupec, přesvědčila je o pravé jeho hodnotě. Nyní vynášejí tě až do nebes a zpívají k poctě tvé nadšené chvalozpěvy, pyšni jsouce na to, že se mohou honositi tvým přátelstvím.

Kvido. Nepokládám je za pokrytce. Těší se upřímně z mého vítězství. Jsou to naivní egoisté, hluboce přesvědčení o nesmírném přátelství, které dle domnění ke mně chovají. Jest pravda, že každý neúspěch ochlazuje zápal jejich; ale jakmile se octneš na vrcholku slávy a ničeho od nich nepotřebuješ, obklopí tě něžností a velebením! (Středními dveřmi vstoupí Věloradský.)

Výstup 13. **Kvido, Leonie, Hippolyt a Věloradský.**

Věloradský (živě přistoupí ke Kvidovi a několikkráte jej objímá). Drahý! Můj milý! Dovol, abych ti vyjádřil svůj obdiv, svou radost, své nadšení ... Povznesl jsi se, jako posud nikdo v naší době ... Stvořil jsi pravé arcidílo ... Rozplývám se radostí, dívámli se na tu pravdou překypující komposici.

Hippolyt. Tuším, že se vám zde v atelieru Kvidově celek nelíbil.

Věloradský. Co pravíte?! Hned jsem byl unešen.. Ale nemohl jsem zde obraz ten patřičně ocenit... Takové dílo musí být umístěno v náležité světlo. Třeba ho studovat, aby člověk celou velikost jeho pojal. (Ke Kvidovi.) Věř mi, proklestil jsi novou dráhu našemu malířství.

Kvido. Přechvaluješ ve své laskavosti.

Věلohradský. Nikoliv; nepřechvaluji, pravím to, co všichni. Ostatně jsem ti dávno předpovídal, že bez odporu zvítězíš. Ty jsi se strachoval o svou budoucnost ... ale já jsem věděl, že podobný talent neklesá, že v boji všechno přemáhá a na konec vítězství dobývá.

Hippolyt. Nezhyneli dříve hladem nebo ze zoufalství.

Věloradský (obraceje se k Leonii). Můžete být nyní hrda a šťastna; vždy jsem vám říkal, abyste se nesoužila, že se vše k dobrému obrátí.

Leonie. Vaše slova byla prorocká. — Hanbím se, že nepřipomněla jsem Kvidovi, aby vám zaslal zpět starožitnosti, které jste mu laskavě zapůjčil.

Věloradský. Na tom nezáleží, chtěl jsem je pouze na chvíli někomu ukázat.

(Vstoupí Estetínská.)

Výstup 14. **Kvido, Leonie, Hippolyt, Věloradský a Estetínská.**

Estetínská. Pane Kvido, jak se těším tomu štěstí, které vás potkalo! Jest to jedna z nejsladších chvil v životě vaší dávné přítelkyně! (Tiskne Kvidovi ruce, načež líbá Leonii.)

Kvido. Umím si vážiti toho důkazu srdečnosti.

Věloradský (potichu k Hippolytovi, s jízlivostí). Někdo by mohl myslit, že je vskutku takovou přítelkyní.

Hippolyt (tiše k Věloradskému). Přítelkyní v dobách úspěchu.

Věloradský (směje se). Ano — máte pravdu... Totéž jsem měl na jazyku. Jak dobře znáte lidi!

Estetínská (k Leonii). Jak vás Bůh miluje! Takového muže vám dal! Jak vytrvalý to genius! Všechny ženy vám ho budou závidět. Jak se těším z vašeho štěstí!

Leonie. Jste příliš dobrotivá ke mně, milostpaní.

Estetínská. Říkejte mi „Julie", jinak budu myslit, že jste tím mužovým úspěchem zpyšněla.

Leonie (s úsměvem). Odpusťte mi, Julie.

Estetínská. Mileráda! (Připomene si.) Ach! nejhlavnější věc bych vám byla zapomněla sděliti. Obraz Kvidův proměnil úplně vaše rodiče. Přesvědčili se o neslušnosti svých předsudků a touží po srdečném smíru. Učiní sami první krok a ještě dnes vás navštíví.

Leonie (s radostí). Moji rodiče! Již mi neschází nic k úplnému štěstí.

Kvido. Tím zmizel poslední mráček s oblohy naší lásky a zůstal jen jasný obraz štěstí.

Hippolyt. Ale právě to, že nemá obraz ten žádných stínů, jest mi na něm s uměleckého stanoviska vytknouti. Nedostatku tomu budeš nucen odpomoci tím, že postavíš v rám obrazu galerii svých přátel.

(Opona spadne.)

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA.

Vychází od 1. července 1881.

jednoduchý průměrně tříarchový sešit této knihovny stojí 10 kr.

. *Rubeš:* Pan amanuensis na venku.
„ 2. *Beneš Třebízský:* Na Štítném.
„ 3. *Čelakovský:* Ohlas písní českých.
„ 4. *Turgeněv:* Punin a Baburin.
„ 5. *Němcová:* Divá Bára.
„ 6. *Pailleron:* Jiskra.
„ 7. *Vocel:* Poslední Orebita.
„ 8. *Jan z Hvězdy:* Známosti z průjezdu.
„ 9. *Syrokomla:* Úlas.
„ 10. *Pravda:* Štěpánův Vít učí se na kněze.
„ 11. *Conscience:* Siska van Rosemal.
„ 12. *Klicpera:* Divotvorný klobouk.
„ 13. *Hálek:* Muzikantská Liduška.
„ 14. *Jókai:* Emerich Fortunát.
„ 15. *Goethe:* Herman a Dorota.
„ 16. *Chocholoušek:* Harač.
„ 17. *Rittersberg:* Jaromíra Radimská.
„ 18. *Zalewski:* Ostrouhali.
„ 19. *Podlipská:* Vrtochy pana Pětihorského.
„ 20. *Pfleger:* Alex.
„ 21. *Šolc:* Dědovy vrásky.
„ 22. *Morzkowská:* Smutná svatba.
„ 23. *Tyl:* Bláznivý houslista. Pepíček a Pepička.
24. *Macháček:* Bulhar.
„ 25. *Světlá:* Několik archů z rodinné kroniky.
„ 26. *Světlá:* Ještě několik archů z rodinné kroniky.
„ 27. *Nebeský:* Protichůdci.
„ 28. *Pravda:* Voják nováček.

Národní knihtiskárna I. L. Kobra v Praze.